

EUROOPA KOGUKONNA APTEEKIDE

KAVAND

Igale patsiendile avaldatavate tervisemõjude optimeerimine ja kõigi

Euroopa tervishoiusüsteemide väärtustamine

Euroopa Liidu Farmaatsia Grupp

Pharmaceutical Group of European Union

Groupement Pharmaceutique de l'Union Européenne

JUHATAJA SÕNAVÕTT

Euroopa kogukonna apteekide kavand peegeldab Euroopa kogukonna apteekrite soovi edendada oma eriala ning kogukonna apteekide praktikat, et vastata patsientide vajadustele ning sobitada aktuaalsete väljakutsetega tervishoius. Euroopa riikide valitsused tahavad optimeerida ravimikasutust, parendada patsientide farmakoterapia hinna-kvaliteedi suhet ning üldiselt vähendada kulutusi tervishoiule. Euroopa apteekrite oskuste tõhusam kasutamine aitab neid eesmärke saavutada.

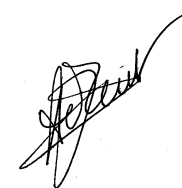
Selleks, et suurendada kogukonna apteekide panust tervishoiusüsteemide tõhustamise ja võimekuse suurendamise, peavad kogukonna apteekrid võtma aktiivse rolli esmases tervishoiu meeskonnas; samuti peab toetama kogukonna apteekides e-tervishoiu lahenduste kasutamist ja arendama riiklikke tervishoiujuhtimise strateegiaid. Paremini peab ära kasutama kogukonna apteekide võrgustikku, mis on ainulaadne väärtus.

Lisaks teistele sotsiaalvaldkonna ja tervishoiupartneritele ning valitsustele otsib kogukonna apteek liikmesriigi tervishoiupädevuse

raames rahvatervise parendamiseks uusi vahendeid ning tõstab tervishoiusektori kvaliteeti ja tõhusust.

Isabelle Adenot

PGEU president, 2012

SELLEKS, ET OPTIMEERIDA IGALE PATSIENDILE AVALDATAVAT TERVISEMÕJU NING VÄÄRTUSTADA TERVISHOIUSÜSTEEME KOGU EUROOPAS, PEAME:

PARENDAMA RAVIMIOHUTUST JA RAVIMITE KÄTTESAADAVUST

1. Tugevdame veelgi ravimite varustusahelat, et takistada võltsravimite jõudmist Euroopa patsientideni;
2. Teeme koostööd teiste huvigruppide ning valitsustega, et hoida ära ravimite puudust;

3. Toome rohkem haiglaravimeid müügile ka kogukonna apteekidesse;
4. Toimetame ravimeid hooldekodudesse ja patsientide kodudesse ning aitame keeruka ravirežiimiga patsientidel ravimite võtmisega toime tulla; näiteks pakume neile individuaalset ravimi dooside kaupa kohaletoimetamise teenust;
5. Loomme võimaluse erandolukorras, kindlatel tingimustel ning arstidega koostöös retseptiravimeid ilma retseptita välja anda.

PARENDAMA IGALE PATSIENDILE AVALDATAVAT TERVISEMÕJU

1. Reguleerime ravirežiimi; samas julgustame patsiente ise haigusega toime tulema;
2. Tõhustame maksimaalselt ravisekkumisi, kasutades selleks kohastel juhtudel patsiendi tervisekaardi andmeid vastavalt riiklikele andmekaitse eeskirjadele ning patsiendi nõusolekule;
3. Osaleme koostööl põhinevas ravis, nt aitame diagnoosida kroonilisi haiguseid ja nendega toime tulla või kasutame enda ravimitealaseid ekspertteadmisi erihooldusvõrgustikes;
4. Tagame patsiendi farmatseutilise ravi järjepidevuse akuutselt ravilt kodusele režiimile üleminekul;
5. Loomme kogukonna apteegi uuringustrateegia, et toetada teenuste arengut.

PARENDAMA RAHVATERVIST

1. Tervisenõu andmisel, sümptomite tuvastamisel ja neile reageerimisel ja/või tervislike eluviise ja haiguste ennetamist edendavate teenuste pakkumisel toetame ohutut ja tõhusat enesehooldust ning -ravi;
2. Parendame ravimite kõrvaltoimetest teatamist;
3. Osaleme tulevaste või praeguste e-tervishoiusüsteemide loomises ja arendamises;
4. Kasutame paremini oma võrgustikku, et levitada rahvatervisesse puutuvaid teateid ning ohjata rahvatervise kriise;
5. Arendame välja sõeluuringuid ning panustame enam immuniseerimise strateegiatesse;
6. Arendame välja apteegipõhise tervikliku lähenemisega rahvatervise teenuspaketi ning pakume seda kogukonnale vastavalt kohalikule nõudlusele.

PANUSTAMA TERVISHOIVUSÜSTEEMI TÕHUSUSSE JA KVALITEETI

1. Toimetame apteegiteenuseid kohale ning võtame seeläbi eesmärgiks parendada ravirežiimi järgimist ja tõhustada

nende patsientide ravi, kes manustavad mitmeid ravimeid korraga;

2. Propageerime ja toetame jätkuvalt rohkemate odavamate ravimite kasutamist, pakume sobival võimalusel asendusravimeid;
3. Toetame erinevaid teenuseid, näiteks korduvretseptide välja kirjutamist, patsientide farmakoteraapilise ravi jälgimist ning vajadusel annuste kohandamist.

EUROOPA KOGUKONNA APTEEGI TÄHTSAMAD FAKTID JA ARVUD

Ligikaudu 98% EL-i kodanikest jõuab kogukonna apteeki kuni 30 minuti jooksul. 58% väitsid, et lähim kogukonna apteek on nende elu- või töökohast kuni 5 minuti kaugusel². Enamikus liikmesriikides on nõutud, et apteekidel oleks erivajadustega inimeste ligipääsuks eraldi taristu.

„EL-i kogukonna apteekrid on kõrgelt kvalifitseeritud tervishoiuspetsialistid.“

Üle Euroopa annavad kogukonna apteegid tööd **400 000** apteekrile ning üle **600 000** muule abipersonali liikmele ning pakuvad praktikakohti farmaatsiatudengitele.

Tarbijaküsitluste kohaselt on apteekri elukutse olnud juba mitmeid aastaid 10 usaldusväärseima seas³.

EL-is on **154 000** kogukonna apteeki¹. Apteegid on kõige laiemalt levinud tervishoiuasutused Euroopas.

Kogukonna apteekrid läbivad vähemalt viis aastat ülikooliharidust (Bologna süsteemi järgi on see võrdne magistrikraadiga), sh kuuekuine praktikaperiood apteegis.

„Apteegid on **99,99%** ulatuses arvutiseeritud.“

Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) andmetel ületavad kulutused ravimite kõrvaltoimete ravile, sh hospitaliseerimisele, lõikustele ja töövõime kaotusele mõnedes riikides ravimitele tehtavad kulutused⁷.

Mitmete ravimite samaaegset tarvitamist (polüfarmaatsiat) peetakse tänapäeva tervishoiusüsteemides järjest enam tõsiseks probleemiks.

Kogukonna apteekidele on juurdepääs üle **500** miljonil EL-i kodanikul. Nende 23 miljoni seas, kes külastavad apteeke iga päev, on ka sotsiaalselt haavatavamad ja väikseimate rahaliste vahenditega inimesed.

Igal aastal antakse Euroopas välja üle **9,5 miljardi** retseptiravimi paki⁵. Enamik neist kirjutati välja esimese etapi arstiabi kontekstis ning väljastatakse seetõttu kogukonna apteegis.

Üldiselt on apteegid avatud kauem kui mis tahes teine tervishoiuasutus ning tänu pikematele lahtiolekuaegadele, töögraafikutele ja öistele vahetustele kindlustavad nad, et patsientidel on võimalik apteegiteenuseid kasutada **ööpäevaringselt kogu nädal**.

EL-is põhjustavad retseptiravimite doosi vahelejätmine ning ravirežiimi rikkumine aastas **194 500** surmajuhtumit. Hinnanguliselt tekitab ravirežiimi rikkumine aastas EL-ile **€125 miljardi** ulatuses kulutusi⁸.

„EL-is on litsenseeritud enam kui **263 444 ravimit**“⁴.”

Lisaks omandavad kogukonna apteekrid eripädevusi ja arendavad asjatundlikku erialapraktikat kogukondliku farmaatsia vallas. Neilt nõutakse pidevat teadmiste ja oskuste täiendamist, et kindlustada ametialast sobivust. **Jätkuv professionaalne areng ja pidevõpe on kogukonna apteekrite ametialane ja eetiline kohustus**, mida nõutakse paljudes EL-i liikmesriikides.

Keskmiselt moodustab ravimieelarve **17%** kogu tervishoiueelarvest⁶.

SISSEJUHATUS

Liigume edasi: kogukonna apteekide praktika edendamise keerulistel aegadel

Tervishoiusüsteemid ei ole staatilised. Organisatsiooniline keskkond, milles apteek toimib, muutub ja areneb pidevalt.

Tervishoiusüsteemid on praegu silmitsi mitmete märkimisväärsete väljakutsetega:

- **DEMOGRAAFILISED RASKUSED:** Tõusev oodatav eluiga ning langev iive on põhjustanud EL-i liikmesriikides püsiva eakate osakaalu kasvu. Jätkuvalt on väljakutse muuta üle 65-aastase rahvastikuosa eluaastad aktiivseks ja tervislikuks; see mõjutab aga otseselt tervishoiusüsteemide kestlikkust.
- **TERVISE RISKIFAKTORID ON MUUTUNUD** tänu paremale elatus- ja haridustasemele, elustiilile ja tehnoloogiale. Enamikus Euroopa riikides on ülekaalulisuse tase viimase 20 aastaga enam kui kahekordistunud.

Diabeet, krooniline obstruktiivne kopsuhaigus ning teised kroonilised haigused on veelgi laiemalt levinud ning on tervishoiule aina suurem koorem. Samas kulutatakse EL-i liikmesriikides vaid keskmiselt 3% praegustest tervishoiueelarvetest ennetustööle ja rahvatervise programmidele⁹.

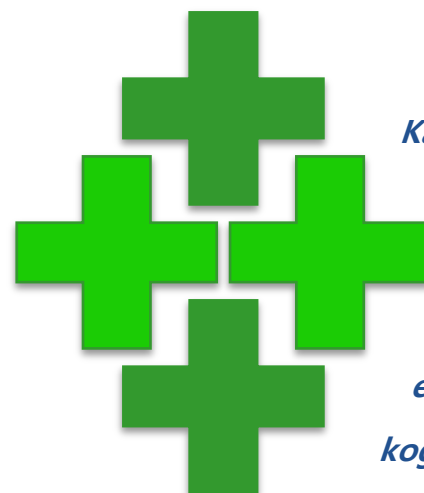
- **TERVISHOIUTÖÖTAJAD:** 2020. aastaks on EL-is puudu 1 000 000 tervishoiutöötajat¹⁰. Mõnedes liikmesriikides on juba teatatud osade tervishoiutöötajate nappusest, näiteks perearstide ja meditsiiniõdede osas. Eelduste kohaselt peaks puudujääk suurenema.
- **PATSIENDIKESKNE RAVI:** tervishoiusektor on muutunud keerukamaks ja killustunumaks, näiteks tähtsustub alternatiivse meditsiini praktiseerijate, hooldajate ja patsientide roll. Lisaks nihkub tervishoiusüsteemide raskuskese ravilt ennetusele.
- **MAJANDUSLIK SURVE:** Majanduskriisi ajal on kõik tervishoiueelarved tõsise surve all. Tõhusus ja tulemuslikkus on kõige olulisemad kaalutlused. OECD andmetel on tervishoiukulutused kasvanud kõigis Euroopa riikides, tihti

kiiremini kui majanduskasv, mistõttu suureneb ka tervishoiule ette nähtud SKT osakaal⁹.

Hoolimata pidevast muutustele ärgitavast survest peaks kaasaegse tervishoiu ja farmaatsia põhiline eesmärk olema pakkuda patsientidele alati parimat ja tasuvaimat võimalikku ravi. Tervishoiupoliitikate riiklike pädevuste raames¹¹ on kogukonna apteekide võrgustikul potentsiaali saavutada keskne roll, aitamaks riiklikel tervishoiusüsteemidel praeguste ja tulevaste raskustega toime tulla.

4 KAASAEGSETE KOGUKONNA APTEEKIDE

TEGEVUSRÜHMAD

Kaasaegne kogukondlik farmaatsia muutub järjest keerukamaks ning põhineb kogukonna apteekrite erialateadmistel, ainulaadsel kogukonna apteegi keskkonnal ning tehnoloogial.

Arvame, et kogukonna apteegi igapäevased tegevused saab jagada nelja rühma:

- ***RAVIMIOHUTUSE JA RAVIMITE KÄTTESAADAVUSE PARENDAMINE,***
- ***ÜKSIKPATSIENDI RAVITULEMUSTE PARENDAMINE,***
- ***RAHVATERVISE PARENDAMINE,***
- ***PANUSTAMINE TERVISHOIUSÜSTEEMI TÕHUSTAMISSE JA KVALITEETI.***

Järgnevad peatükid kirjeldavad rühmasid üksikasjalikult ning tuvastavad tegevusalad, kus tahame pakkuda teenindatavale avalikkusele paremat ravi ning samas tegeleda patsientide vajaduste ja ootustega.

RAVIMIOHUTUSE JA RAVIMITE

KÄTTESAADAVUSE PARENDAMINE

Ravimid on kõige sagedamini kasutatav ravisekkumise viis kaasaegses tervishoiusüsteemis ning rahvastiku vananemise ja farmatseutiliste uuendustega kasvab nende tähtsus järjepidevalt. Kui ravimeid kasutatakse õigesti, võivad need patsiendi seisukorda märkimisväärselt parendada või ta terveks ravida. Põhimõte, et õige patsient saaks õigel ajal õiget rohtu ning talle antakse seejärel sobivat nõu, on farmaatsia nurgakivi.

APTEEGI PÕHITEGEVUSTE ALLA KUULUVAD:

- *Apteegi sortimendi tellimine ja ladustamine*

Pärast ravimite ostmist seaduslikult hulgimüüjalt võtavad kogukonna apteegid täieliku vastutuse ravimite ohutu ja kohase ladustamise eest. Apteegis on ajast aega pakutud laia valikut ravimeid ja meditsiiniseadmeid, sh neid, mis vajavad erilisi

hoidmistingimusi, nt külmahelat. Kogukonna apteek peab tihti teatud ravimikategooriaid alaliselt sortimendis hoidma.

- *Ravimite kvaliteedi tagamine*

Selleks, et tagada ravimite rikkumatust ja head kvaliteeti, peavad apteegid vastama keerukatele regulatiivsetele nõuetele. Kuna kogukonna apteek on varustusahela viimane lüli enne ravimite patsientideni jõudmist, on sel tõhusal ravimite tagasivõtmisel võtmeroll. Mõnedes Euroopa riikides võetakse ravimeid tagasi iga nädal.

- *Ravimipreparaatide valmistamine*

Mitmetes Euroopa riikides on ravimipreparaatide valmistamine jätkuvalt kogukonna apteekide üks peamisi tegevusalasid. Teatud ravimeid pole õigetes kogustes saadaval, näiteks vastsündinute ja väikelaste jaoks. Kogukonna apteekrid parandavad selle puudujäägi ning varustavad patsiente spetsiaalselt ettenähtud koostise alusel valmistatud ravimitega. Lisaks korraldavad kogukonna apteekrid mitmetes riikides individuaalseid doosi kaupa ravimite kohaletoimetamise süsteeme nende patsientide jaoks, kelle ravirežiim on keeruline.

- *Hädaabivarud*

Kogukonna apteekrid on tervishoiutöötajad, kelle juurde on kõige kergem pääseda: nad võtavad patsiente vastu ilma, et peaks olema aeg kokku lepitud ning apteegi lahtiolekuajad on pikad. Lisaks pakuvad nad 24 tundi päevas ja 365 päeva aastas hädaabiteenuseid. Selleks, et kindlustada ravimite õigeaegset patsientideni jõudmist, on mitmete liikmesriikide valitsused juba tunnistanud vajadust lubada kogukonna apteekritel eriolukorras väljastada ravimeid, mida tavatingimustes saab vaid retseptiga.

- *Väljastamine vs varumine*

Viimaks on oluline mõista, et apteekrid ei täida patsiendile ravimikarbi kätte andmisel vaid logistilist rolli. Ravimite väljastamine on elukutselise apteekri tegevusala. Selle käigus annavad apteekrid lisaks teavet ravimi kohta – näiteks räägivad kõrvaltoimetest; farmakoloogilisest mõjust; annavad juhiseid, kuidas ravimit võtta ning kontrollivad olemasolevate andmete põhjal ravimite koostõju või ravimite mõju patsiendile. Nõnda saab patsient farmakoloogilisest ravist maksimaalselt kasu.

MIDA SAAME VEEL TEHA, ET RAVIMITE KÄTTESAADAVUST PARENDADA?

Patsientide ja tervishoiusüsteemi muutuvate vajadustega kohanemiseks tuleb:

- 1. teha ravimite varustusahela tugevdamiseks koostööd Euroopa poliitikakujundajate, riiklike organite, tootjate ning teiste huvigruppidega, et tõkestada võltsravimite jõudmist Euroopa patsientideni ning kindlustada ravimitepuuduse likvideerimisel ravimivaru järjepidevus;*
- 2. teha rohkem haiglaravimeid kättesaadavaks kogukonna apteekide kaudu, et abi vajavad patsiendid saaksid neid hankida kodu või töökoha lähedalt;*
- 3. toimetada ravimeid hooldekodudesse ja patsientidele (mõnedes liikmesriikides juba toimib) ning aidata keerulise ravirežiimiga patsientidel raviga toime tulla, näiteks korraldades apteegi patsientidele individuaalseid doosi kaupa ravimite kohaletoimetamise süsteeme. Nende teenuste eest peaks kogukonna apteeki ka tasustama;*

4. anda apteegile võimalus väljastada retseptiravimeid eriolukorras ka ilma retseptita. Tingimused, mil sellisel moel ravimeid võiks väljastada, sõltuvad suurel määral riiklikust olukorrast ning nende osas tehakse koostööd teiste huvigruppidega (arstidega), kellelt saadakse ka toetust.

ÜKSIKPATSIENDI RAVITULEMUSTE

PARENDAMINE

Kokkuvõtvalt keskendub kogukonna apteegi tegevus patsiendi ravile ja sellele, et retsepti väljakirjutamisele ja ravimi väljastamisele järgnevad soovitud ravitulemused¹. Kogukonna apteekri ameti keskne eesmärk on ravimi võtmise protsessi ohjamine tulemuste parendamiseks ja patsientide elukvaliteedi tõstmiseks..

KOGUKONNA APTEEKRID JUBA MÄNGIVAD OLULIST ROLLI PATSIENDI RAVITULEMUSTE PARENDAMISEL JA RAVIREŽIIMIST KINNIPIDAMISEL JÄRGMISTE TEGEVUSTE JUURES:

¹ Seda tegevust tuntakse nime all „farmatseutiline ravi“.

- *Informatsiooni jagamine*

Kogukonna apteekrid jagavad asjatundlikku informatsiooni ravimite, meditsiiniseadmete ja teiste apteegitoodete kohta – näiteks seoses kõrvaltoimete, farmakoloogiliste toimete ja ravimite võtmise juhistega. Samuti kontrollivad nad olemasoleva informatsiooni põhjal ravimite koostoimet ja nende mõju patsiendile. Lisaks aitavad apteekrid geneeriliste ravimite puhul selgitada patsiendile bioekvivalentsust, pakendi erinevusi jne, et vältida vigu ravimi võtmisel ja parendada ravirežiimist kinnipidamist.

- *Ravirežiimi ohjamine*

Lisaks patsiendi juhendamisele ravimi võtmise kohta võtab kogukonna apteeker ühendust retsepti väljakirjutajaga, kui on märgatud viga või on saadaval sobivam ravim¹². Lõpuks on apteekril ka õigus keelduda ravimi väljajagamisest, kui ta usub, et sellest võib tekkida kahju või kui tekivad ametialased või eetilised küsimused.

Apteekritepoolne ravirežiimi ohjamine parema ravimi valiku, optimeerimise ja kasutuse kaudu maksimeerib kasu ja minimeerib

ravimi võtmisega seotud vältimatuid riske¹³. Eduka ja efektiivse sekkumise näide patsiendi ravitulemuse optimeerimiseks on kogukonna apteekri koostatud ravirežiimide ülevaade^{14,15}. Tegemist on patsiendile suunatud teenusega, mille käigus apteeker kohtub patsiendiga ja koos tehakse kindlaks kõik ravimid, mida patsient võtab ning arutatakse parima ravimite võtmise viisi ja ravimitega seotud probleemide üle. Ravirežiimi ülevaate teenus tõstab patsiendi teadlikkust, parendab ravirežiimist kinnipidamist ja ravimite kasutamist, kuna tehakse selgeks ravimi kasutamise põhimõtted, vähendatakse ebaefektiivset ravimikasutust, selgitatakse kõrval- ja kaastoimeid, tõstetakse kliinilist ja kulutõhusust ning vähendatakse jäätmeid. Viimase sammuna võib kogukonna apteeker edastada raviga seotud probleemid perearstile, et see võiks omakorda teha varases staadiumis ravisse muudatusi.

- *Krooniliste haiguste ohjamine*

Krooniliste haigustega inimesed, kes võtavad ravimeid, külastavad oma kogukonna apteekrit märksa tihedamini kui teisi tervishoiutöötajaid. Näiteks astma, diabeedi või südamehaigusega patsiendid külastavad apteekrit iga kord, kui nad soovivad välja

osta retseptiravimit. Samuti külastavad apteeki tihti need patsiendid, kellel ei ole veel kroonilist haigust diagnoositud. Seetõttu on kogukonna apteekrid ideaalsel positsioonil, et märgata patsiendi seisundi muutusi, juhendada patsiente haigusega toime tulema ja suunata tõsisema või uue probleemi korral perearsti juurde. Võimalus on tervislikku seisundit jälgida, seda ravimite abil ohjata, tervislikku eluviisi propageerida ja selle kohta infot jagada ning lõppude lõpuks ka täiustada eneseravi.

- *Patsiendi raviteekonda panustamine*

Kogukonna apteekrid pakuvad patsientidele erinevaid tervishoiuteenuseid kogu meditsiinisüsteemiga kokkupuutumise jooksul. Näiteks:

- Hinnatakse patsiendi vajadusi;
- Alustatakse, muudetakse või lõpetatakse ravi, vajadusel konsulteerides ravimi väljakirjutajaga;
- Paljudes riikides ohjatakse haigusi ja maksimeeritakse farmakoteraapia tulemusi teenuste abil nagu ravirežiimi ülevaade ja pakutakse ravirežiimi ohjamise teenuseid;
- Mõningates riikides tehakse laboratooriumiteste ning

tõlgendatakse ja jälgitakse nende tulemusi;

- Pakutakse patsiendi toetamiseks järeleteenuseid, näiteks kroonilise haiguse ohjamist.

Apteekrite peamine ülesanne on toimivate, patsiendikesksete ja tõhusate teenuste pakkumine koostöös teiste tervishoiutöötajatega. Tihti töötavad kogukonna apteekrid nii, et ei puutu otseselt kokku kogukonna teiste tervishoiuspetsialistidega. Patsiendi ravi toetamiseks on vaja erialast koostööd kõigi poolte vahel nii primaarse kui sekundaarse ravi puhul.

KUIDAS ON VÕIMALIK PATSIENTIDE HEAKS ROHKEM TEHA?

Patsientide ja tervishoiusüsteemi muutuvate vajadustega kohanemiseks tuleb:

- 1. Ohjata ravirežiime ning võtta suurem juhtroll ja vastutus ravitavate inimeste ees. Samuti harida patsiente nende ravi puudutavatel teemadel ja julgustada neid oma seisundi eest ise hoolt kandma.*
- 2. Patsiendi ravirežiimi kontrollimisel tuleb arvesse võtta*

kogu asjassepuutuvat teavet, kuid selleks peab olema ligipääs patsiendi terviseteabele ja ravimite nimekirjale, mida patsient võtab, täites samal ajal riiklikke andmekaitse nõudeid ja järgides eraelu puutumatus. Need aspektid on olulised, et saada kogukonna apteekri ravisse sekkumisest maksimaalset kasu.

- 3. Teha koostööd teiste tervishoiutöötajatega, et avastada ja ohjata kroonilisi haigusi ning tuua ravirežiimide alane asjatundlikkus eriarstiabi võrgustikesse, mis tegelevad eripatoloogiatega. Koostööl põhinev ravimudel peaks võimaldama tervishoiuspetsialistidel teha koostööd viisil, mis maksimeerib nende pädevusi tervishoiu meeskonnas tervikuna.*
- 4. Tagada farmatseutilise ravi järjepidevus patsiendi üleminekul akuutselt ravilt kodusele. Näiteks Euroopas tuleb akuutset ravi ja primaarset ravi süstemaatiliselt üksteisega vastavusse viia.*
- 5. Välja töötada kogukonna apteegi uurimisstrateegia, et anda oma panus tulevaste teenuste arendamisse.*

RAHVATERVISE PARENDAMINE

Kogukonna apteekrite ülesanne rahvatervise parendamisel eeldab palju põhjalikumat lähenemist kui pelgalt ravimite kasutamine.

Mängu tuleb laiem rahvatervise strateegia, mis keskendub elanikkonnale ning üritab parendada tervise seisukorda ja elukvaliteeti.

Kogukonna apteekrid asuvad tervishoiusüsteemi keskmes, pakkudes EL liikmesriikide kodanikele laia valikut kõrgetasemelisi teenuseid, mille eesmärk on parendada tervist ja heaolu. Tänu kogukonna apteekide asukohtadele, mis on tihti planeeritud läbimõeldult, on enamikul inimestest töö- ja elukoha läheduses mugav juurdepääs vähemalt ühele ja tihti kahele või enamale apteegile. On teada, et apteeki külastatakse rohkem kui kaks korda tihedamini kui perearsti. Seega on kogukonna apteeker kõige

sagedamini külastatud tervishoiuspetsialist ja kogukonna apteegil on ainulaadne positsioon patsientide toetamisel ja rahvatervise parendamisel.

KOGUKONNA APTEEKRID ON PRAKTILISE SUUNITLUSEGA RAHVATERVISE EDENDAJAD, KES PANUSTAVAD RAHVATERVISE ARENGUSSE MITMEL VIISIL:

- *Eneseravi toetamine*

Kogukonna apteekrid annavad nõu kõige levinumate kaebuste puhul, näiteks köha, valu, nahahaigused ja seedimisprobleemid, ning nad pakuvad käsimüügiravimite osas ka peamist konsulteerimise võimalust. Lisaks pakutakse laia valikut teenuseid, mis aitavad patsientidel kehakaalu kontrolli all hoida (kaalujälgimisprogrammid) ja tulla toime suitsetamise, joomise ning narkootikumide või teiste sõltuvusprobleemidega. Kogukonna apteegid on suurepärasel positsioonil, et propageerida seksuaaltervist ja pereplaneerimist ning vajadusel pakkuda hormonaalseid SOS-rasestumisvastaseid vahendeid. Kogukonna apteekrid mängivad võtmerolli terviseteemalisel koolitustööl, millega lõpuks tagatakse tõhus ja ohutu eneseravi.

- *Ravimiohutusse panustamine*

Ravimitega on alati seotud mõningane risk. Ravimi ennustamatut kahjulikku mõju on võimalik määratleda alles siis, kui ravim on kättesaadav laiemale elanikkonnale. Apteekrid edastavad sellised kõrvalmõjud riiklikele meditsiiniastutustele. Sellega panustatakse patsientide ohutusse ja parendatakse ravi kvaliteedi tõhusust ja taluvust.

- *Rahvatervise ohtude jälgimine ja kriisiohjamine*

Tihti toimivad kogukonna apteekrid rahvatervise ohtude „radarina“. Apteekrid on kogukonnas ainulaadses positsioonis, et avastada tärkavaid rahvatervise probleeme. Enamgi veel, kogukonna apteekrid on tähtsad kriiside puhul rakendatavates riiklikes strateegiates. Kogukonna apteekide võrgustik toimib tihti kodanike infopunktina ja seda saab kiirelt kohandada vajalike farmatseutiliste teenuste pakkumiseks.

- *Rahvatervise info levitamine*

Kõigis Euroopa maades osalevad kogukonna apteegid tervishoiukampaaniates, mille on korraldanud kogukonna apteekrid ise ja/või koostöös kohalike võimuorganite või teiste rahvatervise

partneritega. Kogukonna apteekide võrgustiku ligipääsetavus suurendab rahvatervise kampaaniate ulatust, juhtides tähelepanu sellistele teemadele nagu antibiootikumidealane teadlikkus, vähi sõeluuringud, tervislikud elustiilid ja toitumine.

- *Haiguste ohjamises, varases avastamises ja ennetustöös osalemine*

Paljudel apteekidel on olemas võimalused tervisekontrollideks ja panustamiseks haiguste varasesse avastamisesse just nendel inimestel, kes ei kastuta sageli teisi tervishoiuteenuseid. Kui kogukonna apteeker täheldab normist kõrvale kalduvaid tulemusi või halba tervislikku seisundit, mida ei saa ravida käsimüügiravimitega, siis suunavad nad patsiendi kõige sobivama tervishoiuspetsialisti või -teenuse poole. Kogukonna apteek on ainulaadne koht, kus avaneb suurele osale elanikkonnast võimalus pääseda ligi või saada suunatud tervishoiuteenuste ja teabe juurde. Lisaks on kogukonna apteekril oluline roll riiklikus vaktsineerimisstrateegias. Nende osalus selles protsessis algab vaktsineerimisalase teadlikkuse tõstmisega kuni mõningates liikmesriikides vaktsiinide manustamiseni välja.

- *Keskkonnatervis ja -ohutus*

Aegunud või mittevajalike ravimite või meditsiiniseadmete käitlemine on oluline keskkonnatervise ja -ohutuse jaoks. Kogukonna apteekrid annavad patsientidele nõu ravimite ja meditsiiniseadmete korrektse käitlemise kohta.

KUIDAS ON VÕIMALIK TÄIENDAVALT PANUSTADA RAHVATERVISESSE?

Patsientide ja tervishoiusüsteemi muutuvate vajadustega kohanemiseks tuleb:

- 1. Osaleda aktiivselt eneseravi ja -hoolduse toetamises patsientide tervisealasel nõustamisel, reageerides sümptomitele või pakkudes teenuseid, mis soodustavad tervislikku eluviisi või haiguste ennetamist.*
- 2. Parendada veelgi ravimite kõrvaltoimetest teatamist.*
- 3. Osaleda tulevaste või olemasolevate e-tervishoiu süsteemide tööleseedmises või arendamises.*
- 4. Osaleda tulevaste või olemasolevate e-tervishoiu süsteemide tööleseedmises või arendamises.*

- 5. Töötada välja sõeluuringute programme ja panustada täiendavalt immuniseerimisstrateegiasse.*
- 6. Pakkuda terviklikku rahvatervise paketti kogukonnale vastavalt kohalikule vajadusele. Kuna tavaline lähenemine rahvatervisele keskendub vaid üksikutele probleemidele nagu alkohol, ülekaal või seksuaaltervis, siis on oluline pakkuda igale inimesele terviklikku hinnangut sõltuvalt tema eluetapist ja vajalikest käitumise muutustest.*

PANUSTAMINE TERVISHOIUSÜSTEEMI TÕHUSTAMISSE JA KVALITEETI

Majanduskriisi tingimustes, mil tervishoiukulutuste eelarve on pingeline, on riigi valitsuse jaoks ennekõike olulised tõhusus ja toimivus. Iga liikmesriigi eesmärk on pakkuda oma kodanikele tõhusat ja kvaliteetset tervishoiusüsteemi, mis vastab elanikkonna vajadustele.

- *Teenuste kättesaadavuse parendamine*

Laiemale avalikkusele on kogukonna apteegid kõige kergemini

kättesaadav tervishoiuasutus, kuhu pole vaja registreerida vastuvõtuaega tänu pikale lahtiolekuajale. Paljud konsultatsioonid, millega tullakse toime apteegis, lisaksid esimesele tervishoiuastmele ja perearstidele liigset koormust^{16,17}. Niimoodi jääb perearstidele rohkem võimalusi tegeleda keerulisemate juhtumitega. Lisaks on apteegid kättesaadavad ühiskonna kõige haavatavamatele ja vaesematele; ka neile, kel pole perearsti või kes ei ole veel tervishoiusüsteemiga liitunud.

EL-i kodanike jaoks on kogukonna apteek väga tihti esimene kontakt tervishoiusüsteemiga. Kogukonna apteegi kättesaadavus ja tuttav keskkond aitavad tagada kogu tervishoiusüsteemi kättesaadavust ja patsiendikesksust ning tähelepanu hoidmist kogukonna vajadustel.

- *Sõltumatu teave ja ravirežiimi üle otsustamine*

Meditiiniekspertidena on apteekrid tuntud kui kergesti kättesaadavad ja usaldusväärsed nõuandjad ning ravi soovitajad, kellele kehtivad kogu Euroopas ühtsed koolitusnõuded ning professionaalsed ja eetilised kohustused. Tervishoiuspetsialistidena on nad kohustatud tegutsema ennekõike avalikkuse huvides, mitte majanduslikest kaalutlustest lähtuvalt. Seetõttu on apteekrite

sõltumatuse säilimiseks olulised teatavad kaitsemeetmed.

- *Teenuste kuluefektiivsus ja tervishoiusüsteemi finantsstabiilsus*

Nagu eelnevalt kirjeldatud, aitavad apteegid vähendada teiste tervishoiuteenuste koormust, tagades laia valiku teenuseid ja panustades rahvatervisesse. Lisaks on kogukonna apteekritel oluline roll tervishoiuga seonduvate kulude kokkuhoidmisel, näiteks propageerides geneeriliste ravimite kasutamist, kui võimalik. Samuti avastavad ja ennetavad apteekrid võimalikku kahju (näiteks vastunäidustused, kõrvalmõjud, vead retseptides jne) enne ravimi kätteandmist. Seega kogukonna apteek ainult ei säästa tervishoiueelarve raha, vaid pakub võimalusel ka odavama meditsiini näol alternatiivi ja ennetab suuri mittevajalikke kulutusi või järelravi, mis on tingitud ravimite mittekorrektse võtmise komplikatsioonidest.

- *Osa „tervise ökosüsteemist“*

Kogukonna apteegid rahastavad väljakirjutatud ravimite ja meditsiiniseadmete etteostmist oma vahenditest. Nõnda ei pea patsiendid tegema ravimite eest ettemaksu ja tasuvad ainult oma

osa. Lisaks soodustavad kogukonna apteegid sellist maksmiskeemi, kus tasuvad nii tervishoiusüsteem kui ka patsient. Kogukonna apteek on osa tänapäeva tervise ja sotsiaalsfääri „ökosüsteemist“. Mõned hetkel arutlusel olevad meetmed, näiteks sektori suurenev kommertsialiseerumine, võivad mõjuda apteegivõrgustiku jätkusuutlikkusele negatiivselt. Lõpptulemusena suurenevad kulud.

KUIDAS ON VÕIMALIK TÄIENDAVALT

PANUSTADA TERVISHOIUSÜSTEEMI

EFEKTIIVSUSESSE?

Patsientide ja tervishoiusüsteemi muutuvate vajadustega kohanemiseks tuleb:

- 1. Pakkuda rohkem abi krooniliste haiguste avastamisel ja ohjamisel koostöös teiste tervishoiutöötajatega. Kogukonna apteegid peaksid pakkuma rohkem teenuseid, mis on suunatud ravirežiimi mittejärgimisele või ebaratsionaalsele mitme ravimi manustamisele korraga, näiteks ravirežiimide ülevaate abil.*
- 2. Jätkata odavamate asendusravimite kasutamise*

soodustamist ja lihtsustamist, kui võimalik.

- 3. Julgustada selliseid teenuseid nagu korduvretseptide väljastamine, mis võimaldab kontrollitud patsientidel saada ravimeid kogukonna apteekri käest kindla perioodi jooksul ilma ravimi väljakirjutajaga liiga tihti konsulteerimata. See praktika juba toimib mõningates liikmesriikides. Lisaks võib teatud asjaoludel muuta väljakirjutatud korduvretsepti annust, kui tingimused on eelnevalt kokku lepitud ja ravimi väljakirjutanud arstilt luba saadud.*

MEIE VISIOON

Tervishoiukorraldus on muutumas. Tervishoiusüsteemi olulise osana ei saa kogukonna apteegid protsessist kõrvale jääda. Kogukonna apteekide võrgustik paikneb tervishoiusüsteemis unikaalsel kohal, kuna see on tihti esimene ja viimane patsiendi kokkupuutepunkt süsteemiga. Apteekide jätkuvaks arenguks tuleb säilitada apteekrite erialane sõltumatus ja hoida nad finantssurvest puutumata.

Oleme valmis muutustega kaasa minema. Toetame järjepidevust ja patsiendikeskse ravi integreerimist, eesmärgiga tõsta süsteemi efektiivsust ja ravi kvaliteeti.

Praeguste ja tulevaste väljakutsete ületamisega soovime luua tulevikus olukorra, kus Euroopa kogukonna apteegis – kogukonna keskmes olevas professionaalses ja sõltumatus asutuses – pakutavad teenused toetavad patsiente, rahvatervist ja kogu tervishoiusüsteemi.

VIITED:

1. Number 154 000 on EL-i 27 liikmesriigi ja kandidaatriigi Horvaatia kogukonna apteekide arv. Allikas: PGEU andmebaas 2011.
2. Projekti Chain of Trust Project uuring EÜ rahvatervise programmi raames (Grant Agreement N° 2009 11 13) <http://www.chainoftrust.eu>
3. PGEU andmebaas 2011.
4. Europa ravimiameti andmed 21 EL liikmesriigi kohta, 2012.
5. IMS 2010 andmed.
6. OECD terviseandmed 2009.
7. Maailma Terviseorganisatsiooni (2008) infoleht nr293. Medicines: Safety of medicines – adverse drug reactions. Genf: World Health Organization.
8. Medi-Voice projekt http://cordis.europa.eu/fetch?CALLER=FP6_PROJ&ACTION=D&DOC=3019&CAT=PROJ&QUERY=1170700793308&RCN=75025.
9. OECD (2010), Health at a Glance: Europe 2010, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/health_glance-2010-en
10. ELi tervishoiutöötajate tegevuskavaga tegelevad Komisjoni töötajad. SWD (2012) 93. http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/docs/swd_ap_eu_healthcare_workforce_en.pdf
11. EL asutamislepingute kohaselt on tervishoiupoliitika põhimõtteliselt liikmesriikide otsustada.
12. A pharmacist-led information technology intervention for medication errors (PINCER): a multicentre, cluster randomised, controlled trial and cost-effectiveness analysis. Avery A.J., et al. The Lancet, Volume 379, Issue 9823, Pages 1310 - 1319, 7 April 2012 doi: 10.1016/S0140-6736 (11) 61817-5.
13. Tuesca-Molina R, Guallar-Castillón P, Banegas-Banegas JR, Graciani-Perez Regadera A. Determinants of therapeutic compliance in elderly over 60 years old in Spain. Gac Sanit 2006; 20(3): 220-7.
14. NICE, National Costing Statement: Medicines Adherence, 2009.

15. Preventing hospital admissions by reviewing medication (PHARM) in primary care: design of the cluster randomised, controlled, multi-centre PHARM-study. Leendertse AJ et al. BMC Health Serv Res, 2011.

17. Advice from pharmacies saves hundreds of millions. PricewaterhouseCoopers'i ja Soome apteekide liidu uuring. <http://www.apteekkariliitto.fi/en/press-releases/advice-from-pharmacies-saves-hundreds-of-millions.html>

16. Study on Assessment of health interventions at the Community Pharmacies in Spain, CGCOF 2003.

Pharmaceutical Group of European Union 2012 ©

Groupement Pharmaceutique de l'Union Européenne 2012 ©

Rue du Luxembourg 19-21

1000 Brussels

Belgium

www.pgeu.eu